

Pravni Izazov

Author: [Dan Damon](#)

Donosenje zakona u samom Kosovu i o Kosovu predstavlja jedino dugorocno resenje problema ovog regiona.

NATO intervencija na Kosovu imala je za zadatak da donese mir Kosovu, demokratiju Srbiji i stabilnost u regionu. Nista se od toga nije dogodilo.

Da li bezakonje treba sada prepisati 'drevnoj mrznji' kao jos jedan dodatni razlog da svet prepusti jugoistocnu Evropu njenoj nepromenljivoj i haoticnoj sudbini?

Naprotiv: zakon je mocni fleksibilni sistem interpretacije politike koja razdvaja ljude. Donosenje zakona u samom Kosovu i o Kosovu predstavlja jedino dugorocno resenje problema ovog regiona.

Ne zelim da trosim vreme diskutujuci o legalnosti prvobitne akcije osim toga sto cu reci da je Vece bezbednosti Ujedinjenih Nacija jos 1998. godine opisalo situaciju na Kosovu kao 'opasnost po mir, narusavanje mira ili akt agresije koji je medjunarodnog karaktera' pozivajuci se na poglavlje VII, povelje Ujedinjenih Nacija.

Kasnijim neuspehom UN da odobri upotrebu sile stvorio se opasni vakuum. Rezolucija 1199 pokazala je prstom na jugoslovenske snage i njihovu ulogu u stvaranju humanitarne krize, ali nije nista preduzela da bi se zaustavili napadi na stanovnistvo, jer su Rusija i Kina zapretile da ce upotrebiti veto, sto je ocigledno imalo mnogo vise veze sa Chechnjom i Tibetom nego sa Kosovom. Pokazalo se da nijedna od ove dve zemlje nije pasionirani zastitnik medjunarodne pravde.

Medjutim, regionalna odbrambena organizacija kao sto je NATO zaobilazenjem uobicajene i konvencionalne zakonske procedure UN, postigla je opasan presedan. Ovim se jos vise istice potreba brzog uvođenja zakona na Kosovo pod okriljem UN i ranog sporazuma o tome kako se ce resiti buduci status ove pokrajine.

Kada su vojnici KFOR-a dosli na Kosovo krajem juna 1999.godine, poceli su da uspostavljaju neku vrstu civilnog reda, ali ogranicen broj NATO trupa doveo je do toga da se moze sprovoditi kontrola jedino centralnih urbanih oblasti. Civilne vlasti pod okriljem UNMIK nisu znacajno poboljsale situaciju. Zapadne zemlje prilozile su policiju i instruktore, ali njihove poteskoce nastale su u pronalazenju zakona koji bi mogli primenjivati.

Kada je UNMIK preuzela vlast, objavljeno je da vazi dotadasnji jugoslovenski zakon, ali se to vrlo brzo pokazalo neprihvatljivim za Albance posto su mnogi vidovi ovog zakona bili diskriminativni. Tada je doneta odluka da se primenjuju kombinacije zakonskih sistema: jugoslovenski zakon pre 1989. godine, i ukoliko, po misljenju sefa UNMIK i specijalnog izaslanika generalnog sekretara, Bernarda Kouchnera, nije valjan u tom slucaju ce se primenjivati francuski ili engleski zakon.

Jos teza nego ova konfuzija bilo je pronalazenje lokalnih policijskih organa ili sudija koji su bili spremni da primene bilo kakav zakon. Posle povlacenja Srba, lokalna vlast dospela je u ruke naoruzanih pojedinaca i svercera koji su ih unajmljivali.

Medjunarodni pripadnici UNMIK policije nasli su se u situaciji da nisu mogli identifikovati prestupnike. Situacija je jos vise pogorsana cinjenicom da je i u slucaju postojanja dokaza bilo tesko pronaci sudiju sa dovoljno hrabrosti da presedava slucajevima.

Broj pripadnika medjunarodne policije predstavlja trecinu od ukupnog broja od 6,000 za koji Kouchner veruje da predstavlja minimum da bi se uveo red.

Formira se odred policije koja se sastoji od lokalnih ljudi, ali do sada je obuceno jedva nekoliko stotina od planiranog broja od 3,500 policajaca. Ambicija UNMIK da u ove snage ukljuci Srbe nije se ispunila. U krajevima u kojima ima dovoljan broj Srba, na primer u Mitrovici, oni se sami brinu za svoju bezbednost zajedno za nezvanicnom milicijom.

U krajevima u kojima zive Albanci, kako izvestava Centar za humanitarno pravo iz Pristine, bivsi borci Oslobojilacke vojske Kosova, OVK, u nedostatku novca, i dalje vode sopstveni zastitni reket.

Oklevanje donatora da posalju medjunarodne pripadnike policije verovatno odrazavaju njihove sumnje o tome ciji ce se zakon primenjivati i kako ce se resavati politicki status Albanaca. Dok god ne bude jasna buducnost pokrajine, pokusaji uspostavljanja opstinske zakonske vlasti podsecaju na lepljenje tapeta na zidove porusene zgrade.

Zbog toga sto su srpske vlasti tretirale kosovske Albance brutalno i ilegalno, nije tesko shvatiti zasto se oni nadaju da ce se kao rezultat njihovog stradanja moci uvek osloboditi od srpske politike, postizanjem nezavisnosti. No, stvari ne izgledaju bas jednostavno u okviru medjunarodnih zakona.

Oni koji se zalazu za nezavisnost Kosova pozivaju se na princip 'samoopredelenja', koji je u okviru cetnaest tacaka uveo americki predsednik Woodrow Wilson za vreme Prvog svetskog rata. Samo znacenje samoopredelenja se od tada izmenilo i Kosovo se nalazi na samom kraju te evolucije.

Medjunarodni zakon, kako ga objasnjavaju sudije Medjunarodnog suda u Hagu, uzima u obzir ono sto se naziva 'drzavnom praksom... i vaznosti teritorijalnog integriteta'. Drugim recima, odrzavanje drzava unutar sopstvenih granica smatra se vaznim nacinom zaobilaska haosa. Samoopredelenje ostaje i dalje pravo kolonizovanih 'naroda'.

Rezolucije i deklaracije UN koji jos uvek omogucavaju zakonsku definiciju 'naroda' odnose se na sav narod date teritorije, kojem kolonijalna sila

uskracuje politicko pravo. Bez obzira da li je to bilo udobno ili ne, kosovski Albanci delili su politicka prava sa ostalim gradjanima Srbije vise od jednog veka, ponekad na istoj osnovi.

Oni mogu s pravom uveravati da ih je Slobodan Milosevic tretirao kao 'kolonijalne domoroce', uskracujuci im pravo glasanja, skole, bolnice, slobodu kretanja i najzad njihove domove i zivote; to dokazuje da se njima nije dobro vladalo, a ne da su bili kolonizovani u zakonskom smislu.

Drugim recima, samoopredelenje nije isto kao otcepljenje, ali znaci pravo na ucestvovanje u izboru stila i sastava vlade, slobodne od diskriminacije, u duhu deklaracije UN o prijateljskim odnosima iz 1970. godine.

Jedna od opasnosti suprotnog misljenja bile bi: uklanjanje pritiska da se poboljsaju nedemokratske vlade; njihove beskonacne fragmentacije; prepravljanje granica pozivanjem na prava manjine koja se ne mogu resiti samim prepravljanjem, jer je stanovnistvo izmesano.

U slučaju Kosova, jednako kao u većini centralne i istočne Evrope, istorijska i verska izmesanost različitih grupa znači da bi odvajanje ili secesija bili vrlo problematični. Ma koju verziju balkanske istorije posmatrali, nije u pitanju sukob između osvajaca i domorodackih grupa kao što je to slučaj na Tibetu ili u Istočnom Timoru. Treba tražiti rešenja u okviru regionalnog političkog aranžmana koje omogućuje 'demokratski prostor', a ne lebensraum (životni prostor).

Regionalni uslovi pojačavaju potrebu za opreznosću. Susedna makedonska država stara je samo osam godina, i u njoj živi albanska manjina čija bi reakcija na nezavisnost Kosova najverovatnije dovela do zahteva za otplenjenjem, dok bi bosanski Srbi mogli zahtevati istu stvar i tako srušiti Daytonski sporazum.

Tokom nastojanja da se razreši sukob najvažniji element predstavlja 'proces'. Oklevanje i inercija idu u prilog ekstremistima. Ono što je potrebno Kosovu je dinamičan i valjan unutrašnji građanski i krivični pravni sistem i odgovarajući priznat međunarodni pravni status. Ovim bi se stvorila akcija i prostor za regionalne pregovore.

To je moguće postići na sledeći način. Treba formalizovati privremeni status Kosova, kojim bi ono zvanično postalo teritorija pod nadzorom UN sa fiksnim terminom ponovnog razmatranja svake četvrte godine u očekivanju sigurnog regionalnog rešenja koje se bazira na budućim sporazumima o ulasku u EU. Veza sa Srbijom ne bi bila prekinuta već regionalizovana. Ovo bi se moglo postići glasanjem na zasedanju Savetodavnog veća UN, zaobilazenjem veta Veća bezbednosti.

Prelazni politički sistem unutar Kosova trebalo bi da se bazira na izborima, upotrebom alternativnog proporcionalnog sistema kako bi se obezbedilo da kandidati imaju višenacionalnu podršku. Neke administrativne funkcije i pozicije u kabinetu trebalo bi biti rezervisane za manjine - romske, turske kao i srpske.

Do uspostavljanja zakona i nezavisnosti sudstva neće doći prirodno u takvoj situaciji, ali će doći do napretka razjasnjenjem statusa pokrajine. Upotreba odgovarajuće policije i krivičnog prava predstavlja zadatak čije se sprovođenje ne treba odlagati. Zemlje EU moraju ispuniti svoja obećanja.

Srbima treba omogućiti posetivanje istorijskih i verskih mesta. Albansko političko rukovodstvo mora biti angazovano u ovom procesu izgradjivanja lokalne vlasti i civilnog društva.

Alternativa je da se pokrajina preda u ruke Albancima bez uspostavljanja civilnog društva, što bi omogućilo silovitu municiju nacionalistima u Srbiji, Albaniji, Makedoniji i Bosni, a i na samom Kosovu.

Neuspeh UN na Kosovu naneo je dosta štete principu kolektivne bezbednosti. Neuspeh u stvaranju pravnog procesa koji će se pozabaviti spoljnim i unutrašnjim posledicama krize još više će naneti štete međunarodnim naporima da se upostave ljudska prava i socijalizuje upotreba sile.

Dan Damon je izveštavao o jugoslovenskom sukobu za Sky News.

Location: [Macedonia](#)
[China](#)
[Albania](#)
[Stavropol](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/pravni-izazov>